

Yakındoğu Medyasında Türkiye ve AB Müktesebatları – *Mısır Örneğinde*

Prof. Tarik Bary

Sayın Katılımcılar,

Mazi ile istikbalin tekrar barışması ve bizlerin hepimizin, küreselleşme denizinde bir şekilde boğulup giden kimliklerimizi yeniden bulabilmemiz için bizi Türkiye üzerinden Avrupa ile birleştiren Akdeniz üzerinde bir köprü olsun isterdim. Ama devlet ve millet olarak Türkiye için “mazi” ne anlama geliyor? Türk kimlik krizi ile mazi ne ölçüde ilişkilidir? Mazi, kelimenin en geniş anlamıyla Türkiye’nin AB projesini veya aralarında Mısır gazetelerinin de bulunduğu birçok gazetenin dediğı gibi ‘Türkiye’nin AB hayalini ne ölçüde olumsuz etkilemektedir? Doğu ile Batı arasında bir köprü, diğer bir deyişle, Türkiye üzerin-

den Arap ve İslam ülkeleri ile Avrupa arasında bir köprü, aslında zaman ve mekan, yani karmaşık mazi ve şimdiki zamanın zeminindeki sorunları önleyecek ve bunları yine de şimdiki zamanla bağlayacak oldukça yenilikçi bir köprü olmak zorundadır. Alanının zaman ve mekânının son noktalarına dayanması mümkün olmayan ve başka noktalara dayanmak istemeyen bir köprü.

Uluslar arası medya temsilcileri ve medya gözlemcileri için mümkün mertebe aynı şeyleri tekrarlamak istemiyorum. Yani ben burada bütün uluslararası medyada Türkiye'nin AB yolundaki engeller olarak vurgulanan alışıl gelmiş ve neredeyse gelenekselleşmiş sorunları ele almayacağım: Örneğin Birinci Dünya Savaşı sonrasında yapıldığı söylenen ve tartışmalı bir konu olan Ermeni soykırımı, Kıbrıs meselesi, Kürt sorunu, yargı reformunun ciddiyeti vs. Bu konferansta yapmaya çalışacağım şey, Mısır basını örneği ile Mısır mediasından, ama aynı zamanda – bununla karşılaştırmak için – Mısır'da en yaygın olan Arap gazetelerinden satırlar sunmaktır.

Mısır'daki basın çeşitliliğine kısa bir bakış

Mısır'da devletin, partilerin ve özel kişilerin çıkardığı yaklaşık 640 gazete ve dergi yayınlanmaktadır. Bunların arasında en önemlisi ve en eskisi El-Ahram gazetesidir. Bu gazete 1875'ten beri çıkmaktadır. El-Ahram gazetesi, bu uzun geçmişi boyunca dengeli ve ciddi olması ve doğru bilgi vermesiyle kendini göstermiştir. Ayrıca bu gazete, yüksek seviyeli düşünce gazetesi olarak nitelendirilmektedir.¹ El-Ahram gaze-

¹ Moustafa Hagag, Politische Aspekte des Deutschlandsbildes in der veröffentlichten Meinung Ägyptens 1964-1972, Frankfurt a.M., 1977, S. 86.... Moustafa Hagag, Mısır kamuoyunda Almanya imajının siyasi perspektifleri 1964-1972, Frankfurt a.M., 1977, S. 86

tesi hakkında geçen yüzyılın 70'li yıllarından kalma bu değerlendirme, bugüne kadar neredeyse değişmeden geçerliliğini sürdürmektedir. El-Ahram, Mısır'da bölgesel olaylar ve yurtdışı olaylarıyla en fazla ilgilenen günlük gazetedir.

El-Ahram ve diğer gazeteler, Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleri konusuna büyük ilgi göstermektedirler. Bu ilgi, Mısır ve Arap ülkelerindeki düşünce kültürünü, gerçek siyasi ve siyasi-dini şartları dikkate almadan tam olarak değerlendirilemeyecek kendine has karaktere sahip bir ilgidir.

Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleri hakkındaki haberler çeşitli biçim ve formatta görülmektedir:

Kısa haberler

Uzun haberler

Yorumlar

Analizler

Serbest yazarların makaleleri

Araştırmalar/Raporlar

Mülakatlar

Uluslar arası medyadan tercüme edilen makale ve yorumlar

Bu tebliğin temelini 2002 ila 2007 arasında yayınlanmış 315'i aşkın makale ve rapor oluşturmaktadır.

Formatları ise kısa, yarım sayfadan bir sayfaya kadar olan haberler

şeklinde değişmektedir.

Güncellik:

Türkiye’deki olaylar ve durumdaki gelişmeler her zaman güncel olarak izlenmekte ve odak noktasına konulmaktadır. Birçok analiz ve haberde, bunların kendine ait nedenlerinin zikredilmesine oldukça dikkat edilmektedir. Konu hem çeşitli perspektiflerden hem de bir bütün olarak işlenmektedir.

Türk kimliği:

Tarihsel arka plan çerçevesinde Türkiye’ye bakış açısı: Özellikle Türkiye hakkındaki analizlerde, bugünkü modern Türkiye’nin imajını sürekli olarak Osmanlı tarihi belirlemektedir. Türk devletinin AB’ye girme arzusu, örn. El-Ahram gazetesinin 06.05.2007 tarihli nüshasında Maha An-Nahas’ın yaptığı bir yorumda, 1453 tarihinde Fatih Sultan Mehmed tarafından yapılan İstanbul açılışına yani (fethine) benzerlik olarak anlatılmaktadır. Yani bu sefer açılış yapan, yani (fetheden) Erdoğan’dır. Yeni bir kültürün yayılması söz konusu olduğunda, Arapça’da “fatih” yerine “açan” sözcüğünü kullanıyoruz, yani kastedilen anlam olumlu anlamdır. Antropolojik çerçevede Türkler bu bağlamda, başka kültürlerle açık olan, sürekli kendini geliştirmeye veya başkalarına katılmaya çalışan meraklı bir milletin mensupları şeklinde tanımlanmaktadır. Eskiden inatla sürdürülmüş savaşlar, bugün uzun yıllardır devam eden müzakerelerin inatla sürmesiyle ve reformların izlediği zorlu rotayla karşılaştırılmaktadır. Çoğu makale ve analizler “20 yıl sonra müzakereler (1985)”, “daha uzun onlarca yıl (2004)” veya “40

yıl sonra müzakereler” gibi cümlelerle veya bazen de olumsuz bakılarak “Ah!... Bu uzun ve ümitsiz bekleyiş”² gibi cümlelerle başlamaktadır ki ben böyle bir cümleyi Türkiye’nin “sebat kültürünün” değil, o cümlelerin yazarının kültürünün bir yansıması olarak anlıyorum. Çünkü AB’nin üyelik müzakerelerine başlanmasını onaylamasının ardından Al-Shark Al-Awsat adlı aynı gazete 06.10.2005’te “Türkiye’nin Zaferi” başlıklı bir makale yayınladı. Bu makalede şöyle deniliyordu: “Türkiye’nin zaferini, bölgedeki rekabette önemli bir dönüm noktası ve Türkiye kapısından geçen iki dünya, İslam ve Batı dünyası arasında ciddi ve başarılı bir diyalog imkanının bir göstergesi olarak değerlendirmek gerekir”³. Buradaki çoğu haberde, makale ve analizlerde kendisinden büyük bir övgüyle bahsedilen Erdoğan’ın yönetimindeki bu başarının arkasındaki zorlu çalışma takdir edilmektedir: “Türk kimlik sorununun (...) iki boyutunu da dikkate almayı başaran Erdoğan hükümetinin başarısı olmasaydı, bu devrimin asla gerçekleşmeyeceğini belirtmek gerekir”⁴.

Neredeyse üyelik müzakereleri hakkındaki bütün yorumların ve analizlerin merkezinde işte bu kimlik sorunu yer almaktadır.⁵ Konuya genellikle iki şekilde yaklaşılmaktadır:

2 Al-Shark Al-Awsat, "Die auf den Zug der EU wartende Türkei..... O.... diese lange hoffnungslose Wartezeit", 13.07.2005.... Al-Shark Al-Awsat, "AB trenini bekleyen Türkiye Ah!.... Bu uzun ve ümitsiz beklemler", 13.07.2005

3 Al-Shark Al-Awsat, Der türische Sieg, 06.10.2005... Al-Shark Al-Awsat, Türkiye’nin zaferi, 06.10.2005

4 Al-Shark Al-Awsat, Der türische Sieg, 06.10.2005... Al-Shark Al-Awsat, Türkiye’nin zaferi, 06.10.2005

5 Birkaç örnek verecek olursak: “Türkiye, AB içinde kimliğini arayan bir ülkedir”. “Avrupa Türkiye’yi istemiyor, çünkü Türkiye bir Avrupa ülkesi değil ve olamaz, çünkü Türkiye’nin Avrupa kültürünün temelleriyle, yani Antik Çağ ve Hıristiyanlık ile bir ilgisi yoktur.” (El-Difaa Gazetesi, Nisan 2006)... “Türk ordusu, AB üyeliğini, Türk kimlik krizinin çözümü olarak değerlendiriyor” (Ara’i Gazetesi (Kuveyt), 2006)

Yakındoğu Medyasında Türkiye ve AB Müktesebatları- Mısır örneğinde

- 1- Osmanlı dönemlerinin tarihi bağlamı da dahil, üyelik müzakereleri oldukça ayrıntılı ele alınır ve bugün AB ile gelinen durumun karmaşıklığının nedenleri ortaya konulur
- 2- Türkiye ile AB arasındaki pragmatik ve güncel karşılıklı ilişkiler çeşitli yönleriyle aydınlatılarak müzakereler yüzeysel olarak ele alınmaya çalışılır.

Üyelik müzakereleri çerçevesinde her iki kategorideki haber ve yorumlarda şunları tespit etmek mümkündür:

- 1- Haber ve yorumlar nesnel, mesafeli ve gelenekseldir.
- 2- Türkiye hakkında devlet, hükümet ve tarih olarak bahsedilmekte, ancak Türkiye'den bir millet olarak çok ender söz edilmektedir, edilse bile kalıplaşmış ifadelerle ve kolektiftir; Türk kültüründen ise neredeyse hiç bahsedilmemektedir – elbette!
- 3- Bazı sübjektif kısımları bulunan haberlerde, muhabirin veya analizin, bugünkü Türkiye'nin temel niteliklerini Osmanlı Türkiye'si'nin ötesinde kavrama yönündeki büyük çabası fark edilmektedir.

Dilin ve söylemin seviyesinin genellikle oldukça düşük olduğu özel gazetelerde, muhalefet ve bulvar gazetelerinde, olumsuz etkiler altında olsalar bile sübjektif görüşlerin belirli "dinamikleri" fark edilir. Satır aralarında, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana geçen uzun yılların karşılıklı olumsuz tecrübeleri, ama aynı zamanda Türkiye'nin Arap komşularıyla ilişkilerini ihmal ettiği dönemler de hissedilmektedir.

Doğu ile Batı arasında arabulucu olarak Türkiye:

Bu husus tartışmalıdır. Fundamentalist veya ontolojik eğilimlerin muhabirleri, konuya pragmatiklerden farklı bakmaktadırlar. Örneğin Al-Difaa gazetesi redaktörü, harita ve tarihsel ilkeler çerçevesinde düşünmektedir. Şöyle ki: "Türkiye'nin Arap ülkeleriyle ilişkisi, fethedenlerin fethedilen milletlerle olan ilişkisidir. Bulunduğu yer itibarıyla Asyalı kimliğini değiştirmesi mümkün olmayan bir Asya kültürü ve dini olarak ülkenin tarihi de, Avrupa kültürünün gelişmesini daha ziyade engellemiştir"⁶. Gazetenin redaktörü, bunları söylerken Osmanlılar dönemine dayanmaktadır. Bu nedenle de Türkiye'nin Doğu ile Batı arasında arabulucu olmasına ihtimal vermemektedir.

Birçok analizde, Türkiye'nin İslam'ı ve Arap ülkelerini, yani bütün bu köprü olma düşüncesini kendi çıkarı için mi kullandığı ve Türkiye'nin kültürel sorunlarını siyasi araçlarla mı çözmeye çalıştığı sorusu sorulmaktadır. Çünkü arabulucu olarak görev yapmak için, ilgili taraflarla sadece siyasi ve ekonomik ilişkiler içinde olmak yetmez. Böyle bir görevin en önemli kısmı, kültürel alışveriştir. Avrupalıların vakıf oldukları pragmatik görüş, Arapların çoğu için kültürel dayanağı olmayan yabancı bir şeydir.

Ama Türkiye'nin arabuluculuk rolü için uygun olmadığı, diğer Arap ve İslam ülkeleri için örnek olamayacağı görüşünü savunan haberler de var tabii ki: "Arapların Türkiye'yi, Avrupa'nın siyasi geleneklerine başarılı şekilde adapte olma yeteneği için örnek olarak gördükleri yönünde Avrupa başkentlerinin çoğunda yaygın olan görüş, kuşkulu ve şüpheli bir görüştür."⁷ Her şeyi Siyah-beyaz olarak değerlendirenler,

⁶ Al-Difaa Zeitschrift, April. 2006... El-Difaa Gazetesi, Nisan 2006.

⁷ Al-Difaa Zeitschrift, April. 2006... El-Difaa Gazetesi, Nisan 2006.

Yakındoğu Medyasında Türkiye ve AB Müktesebatları- Mısır örneğinde

bunda bir tür riyakarlık ve AB'yi memnun etmek için İslam'ın temel kaidelerinden feragat etme olarak görmektedirler.

Global düşüncenin muhabirleri ise Türkiye'nin kendine has yapısına hayran kalmaktadırlar. İslam, laiklik ve AB, Türk eklektisizmini değerlendirmeyi biliyorlar. Ama bu haberlerin hiçbiri, bu eklektisizmin Türkiye'deki günlük yaşamda nasıl uygulanabileceğini açıklayamıyordu, eğer burada gerçekten bir eklektisizm söz konusu ise tabii ki. Bu soru kafaları karıştırabilir: Eğer bu eklektisizm değilse, ne olabilir o halde?

Bu kategorideki muhabirler, Türkiye'de her halükarda Doğu ile Batı arasında mükemmel bir arabuluculuk imkanı görmektedirler. Onlar için Türkiye, Arap ve İslam ülkeleri için bir örnektir: "Şimdiye kadar, Türkiye'de iktidarda olup geride kalan dört yıl boyunca Avrupalılar ve Amerikalılar tarafından hem iyi hem de kötü dönemlerde imtihan edilmiş AKP hükümeti gibi böyle başarılı bir ılımlı İslam modeli yoktur."⁸

El-Ahram gazetesinin strateji raporu (2004-2005 dönemi), Türkiye'nin Doğu ile Batı arasındaki arabulucu rolünü özellikle vurgulamaktadır. Bu raporda şöyle deniliyor: "Yakın Doğu bölgesindeki birçok siyasi ve diplomatik faaliyet için Türkiye bir temel eksendir. Türkiye'nin rolü, Kasım 2002'de AKP hükümetinin başa gelmesiyle daha yoğunlaştı."⁹

Rapor, Türkiye'nin İsrail ve Arap ülkeleriyle ilişkisini, dengeli ilişki olarak görüyor: "Bu çerçevede, AKP'nin sürekli işbirliği ve bazen de

⁸ "Der laizistische Staat oder der Musterstaat", Radwan Al-Sayed, nach: Al-Ahram, Hala Ahmad Zaky, Nr. 43980, 06.05.2007, S. 9... "Laik devlet mi yoksa örnek devlet mi", Rawdan Al-Sayed, alıntı: El-Ahram, Hala Ahmad Zaky, Sayı:43980, 06.05.2007, S. 9

⁹ Der strategische arabische Bericht, Jahrgang 2004-2005, Die Türkei und die Herausforderungen der EU-Mitgliedschaft, Zentrum für politische und strategische Studien, Al-Ahram... Stratejik Arap Raporu, 2004-2005 dönemi, Türkiye ve AB üyeliğinin gerektirdikleri, Siyasi ve Stratejik Araştırmalar Merkezi, El-Ahram.

“sıcaklığa” dayalı Türk-İsrail ilişkilerini, bölgedeki istikrar ve barışın hizmetine sunduğunu vurgulamak istiyoruz.”¹⁰

AKP hükümetiyle ilgili başarının bu değerlendirilmesinin ardında, Türkiye’deki siyasi ve jeopolitik durumun tuhaf ve neredeyse yapay oluşumun oldukça saf bir değerlendirmesi yatmaktadır. Tekrar söyleyelim: Türkiye’nin laiklik, İslam ve demokrasiyi aynı zamanda birlikte barındırabilen tuhaf bir devlet örneği olduğu söylenmektedir.

Kanaatimce bu görüş, bu akımın temsilcilerinin Türkiye’deki günlük yaşamla ilgili bilgisizliklerini yansıtmakta ve aynı zamanda Arap kültürünün formel düşüncesinin, Doğu ile Batı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesini ne ölçüde etkilediğini göstermektedir. Türkiye’ye giden ve oradaki insanlarla konuşanlar, bazen açıkça bazen satır aralarında AKP’nin uyguladığı ve Mısır’daki Müslüman Kardeşler Teşkilatının ve Filistin’deki Hamas’ın sosyal politikasını hatırlatan “sosyal politika-nın” bu yapay oluşumun bulunduğunu duyar. Eğer doğruysa, bu Türkiye’nin İslamlaştırılması korkularını “tabandan” tasdik eden bir şeydir. Görünüşe bakılırsa Mısır basını, Arap ülkelerinin ders kitaplarında anlatıldığı gibi “teorik “Türkiye’nin” değil bugünkü “yaşayan Türkiye’nin” bu antropolojik yönünden haberdar değil.

Türkiye ve AB

Basınımızda ne zaman Türkiye ve AB konusu ele alınsa, insanda sanki her noktanın bir merkez olabileceği bir futbol topu için bir merkez ara-

¹⁰ Der strategische arabische Bericht, Jahrgang 2004-2005, Die Türkei und die Herausforderungen der EU-Mitgliedschaft, Zentrum für politische und strategische Studien, Al-Ahram... Stratejik Arap Raporu, 2004-2005 dönemi, Türkiye ve AB üyeliğinin gerektirdikleri, Siyasi ve Stratejik Araştırmalar Merkezi, El-Ahram

Yakındoğu Medyasında Türkiye ve AB Müktesebatları- Mısır örneğinde

nıyormuş izlenimi uyanıyor. Ben yerkürenin hayali merkezini düşünüyorum: Greenwich. Yerkürenin merkezinin hayali veya gerçek olması aslında pek rol oynamıyor. Türkiye'nin AB ile ilişkileri için muhtemelen bir Greenwich'e ihtiyacımız var. Mevcut karışıklık belki bu sayede giderilebilir.

El-Ahram gazetesinin Ankara muhabiri Osama A. Aziz bu karışıklığı, 02.05.2007 tarihinde yazdığı "Türk siyasi sahnesinde her şey mümkündür" başlıklı bir makalesinde ifade ediyor: "Sınırsız beklentiler içinde, Türkiye'deki mevcut siyasi sahne karanlık bir tünele girdi. Bu sahnenin ardında, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı mirasının dağılmasından itibaren hakim olan bir kimlik krizi altında ve iktidar yolunda kızıışmış bir yarış çerçevesinde Türk siyasetinin birbirinden kesin çizgilerle ayrılan iki cephesi bulunmaktadır. Bütün bunlar, 1923'te Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulan modern Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri iktidara sahip olan açık bir İslami veya oryantalist ve Batılı kimliğin yansımasıdır. Bu oluşumdan Türkiye'nin bugünkü rejiminin içinde bulunduğu durum ortaya çıkmaktadır. Bir karışıklık ve istikrarsızlık durumu".¹¹

Türkiye yalnız kendisinin eklektik kültürü, AB'nin kararsızlığı ve manipülatif tutumu yüzünden değil, aynı zamanda devlet, ordu ve parlamento'dan oluşan üç boyutlu güç konumu yüzünden de kendi başına bir kategori olarak değerlendirilmektedir, özellikle de ordu halkın AB'ye girme arzusunu yerine getirmek için AB'nin şartları gereği ödün vermiş ve müsaade etmiştir. Bu tutum, cumhurbaşkanlığı seçimi kri-

¹¹ Osama A. Aziz, Al-Ahram Zeitung, In der türkischen politischen Szene ist alles möglich, 02.05.2007, S.6... Osama A. Aziz, El-Ahram Gazetesi, Türk siyasi arenasında her şey mümkündür, 02.05.2007, S.6

zinden sonra bugün şüpheyle bakılan bir demokratik tutumdur. Bu konuda ülkenin “başı” (devlet) ile “kalbi” (halk) arasında bir bölünmeden bahsedilmektedir.

1- Türk pragmatığı ile Türk gururu arasındaki AB üyelik müzakereleri

Türk pragmatığı ve 40 yılı aşkın bir süredir AB’ye yaklaşma konusunda Türkiye’nin hayret verici sabrı, bazen gurur kırıcı bir şey olarak anlaşılmakta ve anlatılmaktadır: “Türkiye, evlenmeksizin birlikte yaşamaya teklif edilen bir kadına benziyor.”¹² AB’nin talepleri, Türklerin gururunun hiçe sayılması şeklinde anlaşılmaktadır. El-Awsat gazetesi 20.10.2006’da “AB’nin cenneti ve cehennemi arasında Türkiye” manşeti altında şunları yazıyordu: “Türkler sonbaharı sevmez, özellikle de Ekim ayını. Bu ayda AB her iki taraftaki ilişkilerin gidişatı hakkındaki ayrıntılı raporunu yazmaktadır. Eski dosyaları göz ardı eden ve Türklerin beklemediği yeni taleplerde bulunan bir gidişat. Türklerin gururunu ayaklar altına alan 1999 yılı raporu buna bir örnektir. Makale ayrıca, Türk halkının bu tür talepler altında AB’ye üyeliğinin ne anlamı olacağı ve bu üyeliğinin sorunların çözümü ve güçlüklerin aşılmasını mı sağlayacak yoksa bunlara yenilerini mi ekleyecek şeklindeki muhtemel soruların altını çizmektedir. Makale, demokratik ve diğer reformları, ülkenin temel/asıl istekleri olarak değil, aksine AB’ye girmek için Türkiye’nin yerine getirmek zorunda olduğu mecburi talepler şeklinde görmektedir.”¹³

¹² Al-Ahram, Rehab Gouda Khalifa, 27.01.2007... El-Ahram, Rehab Gouda Khalifa, 27.01.2007

¹³ Al-Shark Al-Awsat, Die Türkei zwischen Paradies und Hölle der EU, 20.10.2006... El-Şark El-Awsat, AB cennet ve cehennemi arasındaki Türkiye, 20.10.2006

El-Ahram gazetesinin “Türkiye ve AB Üyeliğinin Gerektirdikleri” başlıklı 2004-2005 dönemi yıllık Arap stratejik raporu, konunun bütün yönlerini ortaya koyarken oldukça nesnel ve kapsamlı, bilgilendirici bir yol izlemektedir. Raporla kullanılan temkinli, analitik ve objektif dil, raporun konusuna belli bir mesafeyi işaret etmektedir. Ama satır aralarında AKP'nin yönetimle bulunduğu birkaç yılda bir taraftan ulusal ve uluslar arası düzeydeki mükemmel başarısına, özellikle de AB yolundaki başarılı ilerlemeye duyulan hayranlık, diğer taraftan da AB, laiklik ve İslam gibi hususların bir araya getirilmesinden dolayı duyulan sessiz bir şaşkınlığı satır aralarında okumak mümkündür.

AKP İmajı

Mısır basınında AKP imajı çok olumludur, ama bunun nedeni AKP'nin İslam kökenli bir parti olması değil, aksine AKP'nin özellikle ekonomik ve siyasi alanda oldukça kısa sürede elde ettiği ispatlanabilir ve somut başarısıdır. AKP, uzun onlarca yıl devam eden ihmalden sonra Türk-Arap ilişkilerine de yeniden “özen gösterdi”. Aynı zamanda AB'ye üyelik müzakerelerinin başarılı bir şekilde başlamasının arkasında da AKP'nin olduğu vurgulanmaktadır. Mısır basınından alınan aşığıdaki ifadeler, Mısır'daki AKP imajının bazı perspektiflerini göstermektedir:

“AKP, (...) Türkiye'nin AB hayalinin mimarıdır.”¹⁴

“Üyelik müzakerelerinin başlaması için ordunun gücünün azaltılması-

¹⁴ Al-Ahram, Hala Ahmad Zaky, Nr. 43980, 06.05.2007, S. 9... El-Ahram, Hala Ahmad Zaky, Sayı:43980, 06.05.2007, S. 9

nı bazı gözlemcilerin düşündükleri gibi AKP'ye borçlu değiliz, çünkü bu, AB'nin başka ülkelerin katılmasıyla genişleme arzusudur.”¹⁵

Yani AKP, olumlu gelişme göstermiş İslami eğilimli bir parti örneğidir. “AKP'nin başarısının kesin bir göstergesi, özellikle İslami eğilimli bir parti olarak laik partilerin onlarca yıl boyunca başaramadıklarını, yani AB ile üyelik müzakerelerinin başlamasını başaran bir parti olmasıdır.”¹⁶

“Müzakerelerin başlaması (...), AKP hükümeti döneminde gerçekleşmiş reformların sonuçlarına bağlıdır. (...) Parti, ülkede Mustafa Kemal Atatürk döneminin sonundan beri benzeri görülmemiş köklü değişiklikler yapmayı başarmıştır.”¹⁷

AB imajının özellikleri

Mısır basınında görüldüğü gibi, üyelik müzakereleri çerçevesinde AB imajının analizinde AB'nin kuşkulu yaklaşımı sezilmektedir. AB'nin inanırlılığına çoğu kez şüpheyle bakılmaktadır. Bazen kanaatimce daha çok Türkiye ile “akrabalık duygusu” bağlamında kabartılan belli bir Türkiye sempatisi dikkat çeker.

Osama A. Aziz, El Ahram gazetesinde “AB'nin Türkiye'ye karşı (...) fanatik görüşleri yüzünden AB'nin kriz alametleri gösteren halihazır-daki durumun idaresine etkisi konusunda oynanan bahis, başarısız bir

¹⁵ Al-Ahram, (Al-Ahram Korrespondent in Ankara) Osama A. Azziz, Nr. 43980, 06.05.2007... El-Ahram, (El-Ahram Gazetesi Ankara muhabiri) Osama A. Aziz, Sayı: Sayı:43980, 06.05.2007

¹⁶ Al-Difaa Zeitschrift, Ali Mohamad Ali, Feb. 2006, S. 64... El-Difaa Gazetesi, Ali Mohammad Ali, Şubat 2006, S. 64

¹⁷ Ara'ai Zeitung, 2006... Ara'ai Gazetesi, 2006

Yakındoğu Medyasında Türkiye ve AB Müktesebatları- Mısır örneğinde

bahistir” diye yazıyor ve “Türkiye’nin, AB’ye üyelik için gerçekleştirdiği reformlar ve kazanımlar (...), Türkiye’ye AB’de bir fayda sağladı. Bir zamanlar AB’ye hayranlık duyan Türklerin çoğu, şimdi bu hayranlıklarını kaybettiler.”¹⁸

Bu çerçevede Türkiye’nin AB ile ilişkisi, bağımsız bir devletin AB ile ilişkisi şeklinde anlaşılmaktadır. AB, ABD’nin Arap bölgesinde sahip olduğu karaktere de sahip değil. Gerçi AB, “Türkiye’deki iç politikayla ilgili sorunların eleştirmeni, gözlemcisi ve denetçisi”¹⁹ olarak değerdendirilmektedir, ama bunlar ülkenin içişlerine müdahale olarak görülmemektedir, olumsuz da bakılmamaktadır.

Diğer taraftan, Türkiye’nin Avrupa ulusları tarafından reddedilmesi ile bazı Avrupa hükümetleri tarafından desteklenmesi arasındaki çelişki vurgulanmaktadır. Bu çelişki, Türkiye tarafında son bulan bir çelişki değildir. Çünkü Avrupa’da özgür milletlerin söz konusu olduğu ve nihayetinde hükümetlerin de kendi milletinin iradesinin aksine bir şey yapamayacağı söylenmektedir. Burada fikir analizlerine değil, aksine istatistiklere dayanılmaktadır ki ben bunu yine bir mesafeli duruş olarak görüyorum: “Avrupalıların %63’ü Türkiye’yi istemiyor – Temmuz 2006’daki durum”²⁰

Haberlerden çok azı, mentalite farklılıklarını Türkiye’ye karşı bir engel olarak vurgulamıştır. Bunlar arasında, İngilizce yayınlanan El-Ahram Weekly gazetesi “Türk mentalitesi” başlığı altında şunları yazıyordu:

¹⁸ Osama A. Aziz, Al-Ahram Zeitung, In der türkischen politischen Szene ist alles möglich, 02.05.2007, S.6... Osama A. Aziz, El-Ahram Gazetesi, Türk siyasi arenasında her şey mümkündür, 02.05.2007, S.6

¹⁹ Al-Ahram, Maha Al-Nahhas, nach Financial Times, Nr. 43980, 06.05.2007... El-Ahram, Maha El-Nahhas, alıntı: Financial Times, Sayı: 43980, 06.05.2007

²⁰ Internationale Politik, Beshier A. Fattah, 2006, S. 192... Uluslararası Politika, Beshier A. Fattah, 2006, S. 192

“It is clear that this government is really willing to push through all the laws and amendments. But implementation requires changing the mindset of the people /Bütün kanun ve anayasa değişikliklerini kabul etme konusunda Türk hükümetinin gerçekten istekli olduğu belli. Ama bu değişikliklerin uygulanması için halkın mentalitesinin değişmesi gerekiyor.”²¹

Mısır basınında genelde sinsî planları olan bir AB imajı hakimdir: “AB, üyelik müzakerelerinin uzaması yönünde bir taktik uyguluyor.”²²

Yani çok az istisnalarla birlikte, neredeyse bütün makalelerde ve analizlerde açıkça iki önemli sorunun yer aldığı esaslı bir eleştirel yaklaşım eksikliği görülmektedir:

- 1- Türklerin kendilerini Avrupalı hissedip hissetmedikleri?
- 2- Avrupalıların, Türklerin günlük yaşam kültürleri ve Türk mentalitesi ile özdeşleşip özdeşleşemeyecekleri?

AB’ye Üyelik Müzakereleri Çerçevesinde Türkiye’nin Düşünsel İmajı:

Yukarıda zikredildiği gibi, Türkiye imajına bakış açıları olumlu ve olumsuz arasında değişiklik göstermektedir. Ama El-Ahram gibi ciddi bir gazetede aslında olumlu perspektif hakimdir.

Diğer gazetelerde Türkiye’nin imajı, çoğu kez Arap-İslamcı (İslamî

²¹ Al-Ahram Weekly, Long road ahead, Joanna Wulfsberg, 24.09.2005... El-Ahram Weekly, Long road ahead, Joanna Wulfsberg, 24.09.2005

²² Al-Akhbar, Magda Tantawi, 17.06.2006... El-Akhbar, Magda Tantawi, 17.06.2006

değil) düşüncenin sabit kavramlarının etkisinde kalmaktadır. Bunlar arasında örn:

- Gurur ve onur (Avrupalı efendi / daha gayretle çalışmak zorunda olan Türk öğrenci)²³
- Fundamentalist İslam (AKP, İslam'ın esaslarından vazgeçmiş ve bu bağlamda AB'ye ödün vermiş olmakla suçlanıyor)
- Arap düşünce kültüründeki pragmatik düşüncenin küçümsenmesi
- Avrupa ve Amerika kriterlerine uyum sağlayabilecek Türkiye İslam'ı, Mısır dahil Arap ülkelerinin çoğunda tanınmamaktadır. Arap-İslam kültürü hala çoğulcu bir İslam'dan hareket etmemektedir.

Beni dikkatle dinlediğiniz için teşekkür ederim.

²³ Al-Difaa Zeitschrift, Feb. 2006... El-Difaa Gazetesi, Şubat 2006